

ב"ה

חנוכה

'מאי חנוכה' - מהי המהות של חנוכה

בהתחלת הלכות חנוכה כותב הרמב"ם: "בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול".

ונמצא, שהענין ד"טמאו הטהרות" אינו הענין היחידי שעבורו היה הצורך בנס חנוכה, שכן, מלבד הענין ד"טמאו הטהרות" היו כמה וכמה ענינים נוספים, "פשטו ידם בממונם ובבנותיהם", ועד לענינים שנוגעים לכללות קיום דת ישראל - "בטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות".

ועל פי זה - דרוש ביאור: מדוע נקבע זכרון הנס בנוגע לפך השמן דוקא - "מאי חנוכה" ("על איזה נס קבעוה" ^[1]), "כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל .. ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול כו". ולא על שאר הענינים, "בטלו דתם" וכיוצא בזה!?

והביאור בזה – על פי דברי הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות. שבו מבאר את כללות הענין הטומאה וטהרה, כדלקמן. ובהקדים:

דובר כמה פעמים ^[2] שגזירת היוונים לא היתה על עצם הענין דלימוד התורה וקיום המצוות, כי אם "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", כלומר הגזירה היתה על קיום התורה והמצוות מפני ציווי הקב"ה, ענין שבא לידי ביטוי בקיום המצוות ד"חוקים", מצוות שאין עליהם טעם והסבר שכלי, כי אם מפני היותם רצון הבורא, "חוקי רצונך".

והנה, בנוגע לכמה וכמה מצוות יש מקום לשקלא וטריא ובירור אם אינם אלא "חוקים בלבד, או שיש אפשרות להסבירם גם על פי שכל, שאז שייכים הם לסוג דמצוות שכליות.

אמנם, בנוגע לענין דטומאה וטהרה מפורש ברמב"ם סוף הלכות מקוואות (סיום וחותרם ספר טהרה): "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, והרי הן מכלל החוקים. וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא, שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים, אלא גזירת הכתוב היא, והדבר תלוי בכוונת הלב כו".

ולכן, כדי להדגיש את עיקר הגזירה והנס דחנוכה בנוגע ל"חוקי רצונך" - קבעו את זכרון הנס בנוגע לנס השמן, ענין הקשור עם טומאה וטהרה, ש"דבר ברור וגלוי .. (ש)הן מכלל החוקים".

וזהו הפירוש בדברי הגמרא "מאי חנוכה, כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל כו": "מאי חנוכה" - מהי המהות של חנוכה, והתשובה - "טמאו כל השמנים שבהיכל כו", כלומר, המהות של חנוכה היא - הדגשת הענין ד"חוקי רצונך", כפי שהדבר בא לידי ביטוי בענין דטומאה וטהרה שהם בודאי מכלל החוקים.

קטע משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשמ"ה ח"ב ע' 968.

^[1] פרש"י שם.
^[2] ראה גם לקו"ש השבועי ס"ד. ושי"נ,

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה